

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Niet alles is te koop

18 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van Marx' kritiek op de vrije markt met het begrip kapitaal: geld als kapitaal is geen ruilmiddel maar een doel op zich 1
- een uitleg dat deze kritiek lijkt op het corruptieargument in tekst 4, omdat zowel bij Marx als in dit argument van Sandel de (intrinsieke) waarde van het goed vervangen wordt door extrinsieke waarde/geldwaarde 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Marx heeft in het kapitalisme het geld de rol overgenomen van de goederen. Ruilden we eerst waar voor geld om het weer te ruilen voor waar, in het kapitalisme ruilen we geld voor waar om daar weer meer geld mee te maken. Het systeem is dus omgekeerd. Het gevolg is dat er in de vrije kapitalistische samenleving een nieuw soort gevangenschap ontstaat doordat geld alle verhoudingen gaat doortrekken 1
- Deze kritiek lijkt op het corruptieargument: de waren zelf worden gecorrumpeerd. Volgens Marx vervangt geld in de vrije markt de eigenlijke waarde van een goed, terwijl het geldbedrag op zichzelf niets waard is. Er is in Marx' kritiek dus sprake van een verandering in de betekenis van de betreffende goederen en diensten. Dat is ook aan de hand in het voorbeeld van de orgaanhandel. De intrinsieke waarde van de organen wordt vervangen door de geldwaarde 1

19 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Lockes begrip 'natuurwet': niemand mag een ander schaden / iedereen heeft recht op leven 1
- een weergave van Lockes idee van de natuurtoestand en de staat: in de natuurtoestand is iedereen gelijk en heeft iedereen dezelfde natuurrechten en de staat moet deze rechten beschermen 1
- een uitleg dat Locke dit eerlijkeheidsargument zou verwerpen, met het voorbeeld van de orgaanhandel: door orgaanhandel wordt iemands gezondheid (natuurrecht) aangetast 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Locke beschikt de mens van nature over de vrijheid om te beslissen over zijn eigen doen en laten, binnen de grenzen van de natuurwet. De natuurwet houdt in dat niemand een ander dient te schaden in diens leven, gezondheid, vrijheid of bezit 1
- De natuurtoestand houdt bij Locke dan ook een morele situatie in waarin iedere mens gelijk is aan de anderen en beschikt over dezelfde natuurrechten. De staat moet deze rechten beschermen 1
- Deze natuurrechten worden volgens Locke geschonden in het geval van de boer die zijn nieren verkoopt. Volgens Locke werkt het liberale gedachtegoed deze oneerlijkheid niet in de hand (zoals Sandel in het eerlijkeheidsargument beweert), maar zou een liberale overheid de natuurrechten van deze boer juist moeten beschermen 1

20 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat hebzucht en egoïsme volgens de neoklassieke opvatting goed zijn voor de samenleving als geheel: najagen van eigenbelang levert uiteindelijk meer op voor iedereen 1
- een argumentatie met het contrast tussen liberalisme en communitarisme of deze nadruk op hebzucht en egoïsme bevorderlijk is voor het goede leven: individuele vrijheid versus gebondenheid in de sociale context 1
- een argumentatie of deze nadruk op hebzucht en egoïsme bevorderlijk is voor het goede leven met het voorbeeld van de nierhandel 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens het neoklassieke idee ontstaat door het najagen van eigenbelang een productieve samenleving. De vrije markt is een economisch model waarin de kracht van hebzucht en egoïsme wordt omgezet in een factor die voor iedereen meer oplevert. De ‘onzichtbare hand’ drijft de markt naar meer welvaart voor meer mensen 1
- Het communitarisme legt veel meer dan het liberalisme de nadruk op menselijke samenhang en relaties. Vertrouwen is een belangrijk aspect van de menselijke omgang, en dat vertrouwen krijg je niet als je uitgaat van uit eigenbelang handelende vrije individuen. Een model waarin de individuele vrijheid het uitgangspunt is en de menselijke samenhang daarmee ontbreekt, mist dus een van de belangrijke pijlers van het menselijk bestaan: de verbondenheid die je hebt met anderen 1
- Dat heeft als gevolg dat je mensen krijgt die egoïstische keuzes blijven maken en zo de nierhandel in stand houden. Volgens mij is het dus niet bevorderlijk voor het goede leven dat de markt de verbondenheid van mensen negeert en te veel ruimte laat voor hebzucht en egoïsme 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Het communitarisme legt veel meer dan het liberalisme de nadruk op menselijke samenhang en relaties. In een wereldwijde economie is het echter onmogelijk om bij iedereen betrokken te zijn. Daarom is het volgens mij goed dat het economische model van de markt niet vooronderstelt dat we op een directe manier bij elkaar betrokken zijn. Het liberalisme benadrukt de vrije keuze die ieder individu heeft, waardoor je goed kunt nadenken over bij wie je wel of niet betrokken zou kunnen en moeten zijn 1
- De nadruk op hebzucht en egoïsme is niet per se schadelijk. Mensen moeten dan wel de ruimte krijgen om hun eigen vrijheid te ontwikkelen. Zo kunnen ze voorkomen dat ze in oneerlijke situaties terechtkomen, zoals die van de boer in de nierhandel. Als mensen zich in hun eigen belang zo goed mogelijk ontwikkelen, kun je voorkomen dat er oneerlijke praktijken zoals de nierhandel ontstaan, zonder dat je de vrijheid en het eigenbelang van mensen inperkt 1

21 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het begrip ‘deugd’ dat Aristoteles de praktijk van tekst 5 zou afkeuren: je traint niet om de juiste (intentionele) houding van de ziel te vinden / je handelt dan niet naar de deugd omdat je niet het juiste midden treft van de karakterdeugd ‘geduld’ 1
- een uitleg dat geluk (eudaimonia) samenvalt met het goede voor zichzelf en de gemeenschap: de mens is een politiek dier en mensen leven als vrije burgers samen, waardoor het individuele ethos tot uitdrukking komt in de politiek 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Aristoteles is de deugd een bepaalde houding van de ziel, die het midden houdt tussen extremen. Bij het kopen van kaartjes om niet te hoeven wachten wordt de deugd niet getraind, maar geef je toe aan het gevoel van ongeduld. Je traint jezelf dan niet om het midden te vinden van de deugd geduld en je zult dan geen praktische wijsheid vinden 1
- Volgens Aristoteles gaat de deugdethiek niet alleen om het karakter van individuen, maar is de mens ook een politiek dier. Goed en gelukkig leef je pas in een gemeenschap. De edelmoedige burger is bereid om zich te schikken naar de wil van degenen die de politieke macht uitoefenen. Daarin komt voor de vrijen juist vrijheid tot uitdrukking. Een burger herkent zo de politieke macht en gewoonten als de uitdrukking van zijn eigen gewoonten (ethos). Gelukkig, in de zin van eudaimonia, ben je in het goed samenleven met de anderen in de gemeenschap 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met Benthams nutsprincipe dat de leerlingen in Chicago benaderd worden als calculerende consumenten: alle handelingen die ze verrichten, staan in dienst van het nutsprincipe van het vermijden van pijn/ongeluk en het bevorderen van plezier/geluk 1
- een argumentatie of de beloningen bijdragen aan de individuele autonomie van de leerlingen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De leerlingen worden in dit voorbeeld benaderd als individuen die gericht zijn op zo veel mogelijk nut: de beloning maakt dat ze de afweging zullen maken om harder te gaan werken. Door de beloning in het vooruitzicht te stellen, wordt gedacht dat de leerlingen een andere afweging zullen maken omdat deze voor hen meer nut heeft 1
- Volgens mij is de beloningsmaatregel geen probleem voor de autonomie van de leerlingen in dit geval. Juist omdat ze zelf de afweging kunnen maken hoe hard ze willen werken en of ze de beloning willen proberen te verdienen, worden ze als autonome individuen behandeld. Ze kunnen immers zelf beslissen welke gevolgen van hun keuzes ze meer of minder de moeite waard vinden. Ze kunnen hierin dus prima hun eigen autonome handelen tot uitdrukking brengen 1

of

- Volgens mij staat door dergelijke beloningen de autonomie van de leerlingen onder druk. De leerlingen worden gepusht om een bepaalde afweging te maken, niet omdat het goed is voor ze, maar omdat er een externe geldbeloning aan ten grondslag ligt. Daarmee worden de leerlingen volgens mij niet als autonome individuen beschouwd, maar als een soort instrument waar je met prikkels en beloningen een effect uit kunt halen 1

23 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg, met het voorbeeld van de prestatiebeloning, van de paradox van de verwerkelijking van de vrijheid via de vrije markt: de nadruk op individuele prestaties door beloningen transformeert de vrijheid om je eigen keuzes te maken in de dwang om te presteren.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

In (de hypermoderniteit van) de prestatie maatschappij heeft iedereen de kans om in dit ene leven het beste uit zichzelf te halen. Maar dat betekent dat er ook 'losers' zijn, die de standaarden niet halen of achterblijven. Daarmee ontstaat er enorme psychologische druk. Dit wordt duidelijk in de prestatiebeloning voor leerlingen: van buitenaf wordt bepaald wat goed is, en die prestatie wordt vergroot door de beloning. Wie dat niet haalt, is automatisch een 'loser', zelfs als je het naar eigen omstandigheden wel goed hebt gedaan. Je bent in die zin niet vrij om te kiezen of je wilt presteren, waardoor de vrije ruimte om te presteren opeens een drukkend dwingende omgeving wordt, waarin je moet presteren.

24 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat het verschil tussen de strategieën is dat de immuniseringsstrategie meer uitgaat van controle/organisatie (van afhankelijkheidsfactoren), terwijl de erkenningsstrategie meer uitgaat van acceptatie/navigatie (binnen veranderlijke omstandigheden) 1
- een argumentatie welke van deze twee strategieën deze leerlingen het best kunnen volgen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De immuniseringsstrategie is erop gericht om te organiseren: je streeft naar controle over de zaken waar jouw geluk van afhankelijk is. De erkenningsstrategie is gericht op meer harmonie: je probeert te navigeren door de wisselende omstandigheden. Het verschil zit dus in de controle die je probeert te verkrijgen over de zaken die van invloed zijn op jouw geluk 1
- De strategie van immuniseren richt het leven zo in dat je geluk niet verstoord kan worden door externe invloeden buiten jouw controle. Je probeert dus controle te krijgen over de factoren die invloed kunnen hebben op jouw geluk, in plaats van ze te accepteren. Door je bijvoorbeeld af te sluiten voor gesprekken van je medeleerlingen over hun coole studieresultaten, word je immuun voor de prestatiedruk. Deze leerling zal dan wel profiteren van het systeem, maar niet meteen de nadelen ervan ervaren. Ik denk daarom dat immunisering de beste strategie is 1

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- De erkenningsstrategie probeert te navigeren door de veranderlijke omgeving. Dit is een manier waarop je in staat bent om op jouw eigen manier vorm te geven aan de prestatiedruk, in plaats van dat je alles moet beïnvloeden of veranderen. Je kunt de situatie van de prestatiedruk serieus nemen en dit niet zien als iets wat alleen jij zelf meemaakt maar wat je deelt met anderen. De leerlingen kunnen met deze strategie dichter naar elkaar groeien, elkaar steunen en zo weerstand bieden aan de prestatiedruk. Omdat je er met deze strategie niet alleen voor hoeft te staan en je er ook nog sterker van kan worden, denk ik dat dit de juiste manier is voor leerlingen om met de druk om te gaan

1